

Miklya Luzsányi Mónika

Lendkerék

Miklya Luzsányi Mónika
(1965, Békéscsaba) író, szerkesztő, pedagógus, teológus, Kiskunfélegyházán él

Anyeska hozta a hírt, hogy Lendkereky dédpapa már bűdös, de senki sem foglalkozott vele, mert a kastélyban mindenki azzal volt elfoglalva, hogy a ruszlik hazatakarodnak végre, olyan biztos ez, mint a nap, Hevérné, Kiscsutak Irén látta a plakátokat, amikor a lányát látogatta meg, aki szülni volt a városban, tovarisi konyec, ez volt a plakátokon, persze csak félve merte kimondani Irén is, pedig nagy pofája van, mégis, csak úgy súgta a női budiban két slukk szimfónia között, bazmeg, ezek tényleg eltakarodnak a rohadt anyjukba, de a többiek letorkolták, jobb lesz, ha befogod, és Irén befogta, mert tudja, mi a rend. Ilyenekről nem beszéltek még egy darabig Keserűdön, mert a kastélyban a fejük felett még akkor is ott lógott a sarló meg a kalapács, Marx–Engels–Lenin profilja a szemközti falon, Irén egyébként gyakran elnézegette őket, főleg, amikor teljes szakadás volt, és leállt az egész sor, Lenin atyánkat gyerekként is szerettem, hogyne szerettem volna, nye placsi, gyevuska, tü hocses hleba? Ezt a mondatot tudta csak oroszul, megtanulta, annyiszor nézegette a tankönyvében a képet, hogy a fejébe ment a kép-aláírás, de leginkább Vlagyimir Iljics jószágos mosolya égett a retinájába, örült hát a gépleálásnak, de Engelst meg Marxot nem szerettem, mint valami két vén huligán a nagy bozontos szakállukkal, csak virág kéne a hajukba, aztán nyomatná a bulit, let dö szásájn, mint a bolonddoki, aki képes volt lejönni Pestről, ott hagyni azt a szép várost, a jólétet, ahol karácsonykor még banán is van, de hát tudja azt mindenki a faluban, hogy milyen család ez, volt kitől örökölni, a nagyanyja, a Vénmagysád is megbolondult, amikor agyonverték a férjét öt-

venhat után, ez meg, alighogy megkapta a diplomáját, leköltözött Pestről körorvosnak, hogy ápolni tudja a bolond nagyanyját. Rá is ragadt azonnal, bolonddoktor, senki se hitt neki, hiába mondta, hogy már más szelek fújnak az országban, nem vörösek, hanem szabadok, hiába magyarázott, csak a helyi plébános hitt neki, de ő is csak azért, mert látta, amikor levitált, először maga sem akart hinni a szemének, mert Avilai Szent Teréz rendben van, de hogy a bolonddoktor Keserűdön, az még az Úristen hatókörén is tútesz, de hiába tiltakozott minden érzékszerve, a bolonddoktor szép lassan felemelkedett a földről, mintha fehér köpenyének szárnyai emelnék magasra, egészen magasra, háromszor körbepölyt a falut, a víztorony tetjére leszállt egy kicsit, és prédikálni kezdett, legalábbis a plébános azt gondolta, prédikál, pedig programbeszéd volt az, csak senki nem vette észre, bizony mondom néktek, nemsokára szabadok lesztek. A vén plébánosnak sem hitt senki, pedig látták a bolonddoktor rendszerezen, ahogy köröz a falu fölött, de azt hitték, gölyya, gömbvillám, esetleg ufó, mert ki ez a Lendkereky Ányos, az egy dolog, hogy orvos, de csak egy gyüttment, ilyen vándormadár, ma itt, holnap ott, bár az igaz, hogy a nagyapjái volt a kastély valamikor, de az se élt itt jószántából soha, aztán meg agyonverték az ávosok a saját kastélya udvarán, a bolonddoktor is Pesten nőtt fel, ugyan, nem tudja az, mi a rend a faluban.

Hiába volt hát látása Irénnek bent a városban, hogy tovarisi konyec, hiába repült körül napjában többször is a bolonddoktor, hiába károgta magát rekedtre, mindenki csak legyintett, itt vannak az oroszok negyven éve, azok aztán

haza nem takarodnak, kussolt hát Keserűdön mindenki, mert a Tanácson ott ült vargyasbéla, annak a Vargyasnak az unokaöccse, annak, oda-fönt, ráadásul vargyasbélának telefonja is volt, a bolonddoki hiába igényelte, neki nem jár, csak a tanácselnöknek, főleg, ha Vargyas, ült vargyasbéla a telefonján a Tanácsban, és tartotta a rendet a faluban, kussban volt hát mindenki, mert nem lehetett tudni, hogy mikor emeli fel a telefont, és mit mond bele, azt viszont tudták, ha vargyasbéla beleszól a telefonba, akkor annak nem lesz jó vége.

Amikor a dédpapát megbüdösödve találta Anyeska, felszaladt a kastélyba, de a bálterem üres volt, álltak a gépek, mégis tudta, hol kell keresnie az asszonyokat, verte az ajtót a női budiban, gyertek ki, Lendkereký dédnagypapa már nagyon bűdös, de megszólalt a kürt, vége az ebédszünetnek, ment vissza mindenki a gépe mellé, félrelökték a gyereket, bolond ez is, mint az apja, meg a dédnagyanyja, a Vénmagysád, aztán beálltak a gépek mögé szépen sorban, a sarló meg kalapács alá, a szentháromság elé, indultak a gépek, nem volt idő hülyeségekkel foglalkozni. Anyeska meg állt a varrodában, érezte a műbőr bódító illatát, de nem látta a cipőfelsőrész üzemet, hanem csak a báltermet, amiről a dédpapa mesélt neki, Első Lendkereký Ányos, lent az istállóban, amikor ringatta a rohamsisakban, üvegcipőben táncoltak itt a lányok, kristálypoharokból itták a pezsgőt, és aranyport fíngott a pávamadár, amit a fejük fölé röptettek éjfélnél. De ez akkor volt, amikor még az övék volt a játékgyár, Első Ányosé és a feleségéé, Matildáé, akit senki sem hívott akkor Vénmagysádnak, hanem csak nagyságos asszonyomnak, az ő gyáruk volt az egyetlen és az első, ahol lendkereký játékokat készítettek Magyarországon, évi másfél millió felhúzható kisautó, az ment a legjobban, utána a csipegető csibe, de abból csak néhány százezer, meg a dobó Jancsi bohóc, ám mindet elvitték az oroszok, egyenként húzták fel a lendkereket, ráültek az autókra, a csibékre, felkapaszkodtak

a Jancsi bohóc nyakába, nu dávjá, dávjá, úgy masíroztak ki a kapun. Matilda sírt, de Első Ányos csak legyintett, volt már ennél nagyobb csapás is, a lényeg, hogy túléltek a háborút, és itt vagyunk egészségesen, Matilda szipogott, hála a te eszednek, Ányos, aztán beállították a gépsorokat újra, a szalagról csak úgy ömlöttek a pléh játékok, de nem sokáig, mert a gyárat is bezárták a komcsik.

A bálteremből hirtelen elillant az arany pávafing szaga, bűdös lett, elviselhetetlenül, jaj, a dédpapa, csapott Anyeskába a felismerés, nyakába szedte a lábát, úgy futott hazáig, otthon a rendelő tárva-nyitva, az anyja a kartonok fölé görnyedt, mint mindig, apa?, kérdezte Anyeska, az anyja fel se emelte a fejét, csak kifelé intett a nyitott ablakon, valahol a faluban köröz, az adminisztrációt meg rám hagyta, vette elő a következő kartont, Halmágyi Sándor, gerincsérv, műtétre kirendelve, az asszony legyintett magában, mire sorra kerül, lebénul teljesen, pedig nincs harmincéves, és milyen jó kötésű leány, Szappanyos Gizella, antibébi tablettával ellátva három hónapra, pedig jobb lenne sterilizálni az ilyet, ne szaporodjon. Anyeska kinézett az ablakon, a felhők fölött tényleg ott lebegett egy apró fehér pötty, az apja lehetett, vagy egy gölya, gömbvillám, vagy talán egy ufó, mindegy, nincs otthon, tanácstalanul körbenézett, az anyjának végképp nem mondhatja el a dédnagypapát, egy szót sem értene belőle, rendre csak legyintett, amíg élt a Vénmagysád, szenilis vénasszony a dédnagyanyád, összehord hetet-havat. Az apja sem hitt volna neki, el van foglalva a rendszerváltással, meg a szabad eszméivel, a dédnagymama meg már meghalt, ő hagyományozta rá a dédpapát, ott van a kastélyban, ott rejtegetem ötvenhat óta, mert felakasztották volna, az biztos, ha megtudják, hogy él, jöttek volna érte a Második Ányosok, nem lett volna kegyelem. Akkor még jó bőrben volt a Vénmagysád, és színigazat beszélt, Első Lendkereký Ányos, a Lendkereký játékgyár alapító tulajdonosa nagyon is élt, vagy hát annyira

Aper (8). A kapuőr

nem nagyon, de életben volt, ott húzta meg magát a kastély egyik istállójában, összeaszalódott kis öregember, a fején egy rohamsisakkal, a Vénmagysád vitt neki egy pohár tejet minden nap, aztán hogy bejött a zacskós tej, egy félliteres zacskót kapott a vénember, a zacskók az évek alatt, mint valami fehér szőnyeg, borították el az istálló padlatát, összeálltak vastagon, nem baj, mondta Első Ányos, legalább szigetelnek, nem fázom annyira télen, hiszen nincs más, ami melegítsen. Ilyekor kicsit megrovóan

nézett a feleségére, a gyerek látta, hogy a dédnagyanyja elpirul, ugyan, ne bomoljon már, Ányos, lassan a századikban jár. Száz év, ugyan, legyintett a dédnagyapja, de a Vénmagysád közbevágott, el ne kezdje megint, meg nem hallgatom a litániáját újra. A dédnagyamama, mikor érezte, hogy lassan betelik az ideje, és elindul ő is a minden élők útján, letérdeltette az ágya mellé a gyereket, a párnája alól elővett egy megfakult képet, egy királynő volt rajta, karján egy édes mosolyú kisfiú, de a szíve ki volt tépve tövestül, mégis csak mosolyogott, Anyeska megbabonázva nézte, fogalma sem volt, mit lát, de elvárásolta a kép, a gyerek, ahogy mosolyog, a lyuk a mellén, tenyerén a szíve, aminek még szárnyai is nőttek, esküdj, tette a fejére a nagyanyja a kezét, esküdj, a Szűzanyára, hogy minden nap viszel Első Ányosnak egy fél liter zacskós tejet, mégiscsak a dédapád. Anyeska nem ismerte a szűzanyát, a kurva anyját, azt már tudta, hallotta a falubeli gyerekektől, meg az oviban is sokszor, valami ilyesmi lehet a szűzanya is, de mindegy, ezzel nem foglalkozott sokat, hanem az ígéretét megtartotta, és vitte rendre a fél liter zacskós tejet a kastély istállójába a dédnagyapjának.

Első Lendkerek Ányos akkortól kezdett el összeaszalódni igazán, amikor meghalt a Vénmagysád, pedig hordta neki a zacskós tejet Anyeska rendületlenül, de semmi sem használt, a dédnagyapja egyre kisebb lett, a végén alig látszott ki a rohamsisak alól. A kislány megsajnálta, le akarta emelni a fejéről a vassbilit, ne nyomorítsa el teljesen a nyakát, mert már csak ilyen csalén tudta a fejét tartani a nagy súlytól, kényelmetlen lehetett neki, de a vénember olyan erővel szorította fejére a vassisakot, hogy a kislány visszarettent, és hagyta az öreget, rohamsisakostul. Alig telt el néhány hét, Első Ányos úgy összeaszalódott, hogy egy napon a kislány nem talált mást az istállóban, csak a rohamsisakot, ijedten keresni kezdte a dédnagyapját, míg eszébe nem jutott, hátha alászorult a sisaknak, de csak egy kör alakú bársony-

párnácskát talált a sisak alatt, arany hímzéssel kivarrva, mintha betűk lennének rajta. A bársony párnácska alatt nyöszörgött a dédnagyapja, aki alig volt már nagyobb, mint egy aszalt szilva, Anyeska megágyazott neki az aranyhímű bársonypárnácskával a rohamsisakban, és szépen elringatta. Akkor jutott eszébe, hogy inkább tápszert kellene hozni a dédnagyapjának, hiszen olyan, mint egy újszülött csecsemő, de még annál is kisebb, kisebb a legapróbbnál is, amit az anyja tanácsadására hoznak, nem újszülöttek ezek, hanem mint a rántani való csirkék, akkorák, panaszkodott az anyja nem egyszer az apjának, de adnák nekik a csöcsüket, mint a disznók. Az apja bólintott, világos, hogy a falusi asszonyok nem elég higiénikusak, a mellüket sem fertőtlenítik minden szoptatás előtt és után, nagyobb eséllyel élnek túl az első hónapot a koraszülöttek, ha tápszerrel etetnék őket. Anyeska hát kilopott a dédnagyapjának a védőnői szobából egy doboz tápszert, és az öreg tényleg hízni kezdett, sokkal nagyobb ugyan nem lett, de valahogy megpuffadt, szép lassan kitöltötte a rohamsisakot, úgy kellett kifordítani belőle Anyeskának minden nap, mint valami kuglófot a sütőtáblából, amikor kipucolta a seggét. Bűdöset szart Első Ányos, de nem bánta Anyeska, mert cserében megjött a beszélőkedve, és csak mesélt, mesélt, hadovált összevissza, valami kóbor zsidóról, aki még az ántivilágban először hozott Magyarországra felhúzható játékokat, és olyan szépen meggazdagodott belőle, hogy kimosakodott a zsidóságból, hogy kutyabőröt vett, de a szakállát meg a pájészát sose vágatta le, bele is lőtték a nyilások a Dunába egy éjszaka. A gyárról is mesélt Első Ányos, ami milliószámra ontotta a lendkerekes kisautókat és a csipegető csibéket meg doboló Jancsi bohócokat, a háromszintes villáról a Fasorban, meg a kastélyról itt, Keserűdön, ahova csak akkor ruccant le, ha férfimulatságra vágyott, azok voltak csak a szép idők, de aztán jöttek a ruszkek, és itt is maradtak, a kurva anyjukat, leginkább a második Ányos kurva anyját,

már megbocsáss, Matilda, mert második Ányos hiába volt a fia, maga rakta ki a saját gyárából, mert meghülyítették a leningrádi hadifogság alatt, annyira, hogy még ezzel sem elégedett meg, kitelepítette a saját szüleit Budapestről, de legalább annyi emberség maradt benne, hogy nem a világvégre, hanem ide, Keserűdre. A kastélyt jelölték ki nekik kényszerlakhelyül, na azt csak kibírjuk valahogy, vigyorgott magában Első Ányos, egészen addig, amíg meg nem érkeztek a gyerekek, a hadiárvák, akiknek kiutalták a Lendkereky kastélyt, őket meg lezavarták

A kastély (5). Olga

az istállóba, hogy ott húzzák meg magukat. A gyerekek elviselhetetlenül neveletlenek voltak, és hangosak, csak akkor csendesedtek el, amikor megtalálták a fűben a felhúzható játékokat, fel is húzták őket azonnal, a játékok meg elindultak, körbe-körbe, minden körnél nagyobbak és nagyobbak lettek, üldözőbe veték a gyerekeket, ahol érték őket, ott martak beléjük, kinek a sarkába, kinek a combjába harptak bele, volt, akinek a fél karját szakították le, Első Ányos meg csak állt az istállóajtóban, nesze nektek, Jancsi bohóc, a kurva anyátokat. A gyerekeket hamar kitelepítették a kastélyból, de Lendkerekyék maradtak az istállóban, mert jött ötvenhat, és Első Ányos felgyújtotta a párttitkárt, a tanács- és téeszelnököt, és visszakövetelt mindent, ami az övé. Az orosz tankok hamarosan végigdübörögtek Keserűd poros főutcáján, Első Ányost keresték, aki nem ijedt meg, felhúzta a játékait, és kiküldte ellenük. De hiába jártak körbe-körbe a kisautók, a csipegető csibék és a Jancsi bohócok, nem akartak megnőni, a tankok meg jöttek, és Matilda észrevette, hogy Második Ányos vezeti a tankokat, mindegyiket külön-külön, fekete bőrkabátban, a fején Lenin-sapkával. Akkor már tudták, hogy itt a vég, Matilda elrejtette Első Ányost egy Jancsi bohócban, és gyorsan zsebre vágta. Hiába keresték hát a Lenin-fiúk, nem találták sehol, hiába motozták meg Matildát, nála sem leltek semmit, csak egy felhúzható Jancsi bohócot, amit ha megráztak, kotyogott a közepe, de az csak a lendkerék lehet, meglazulhatott az évek alatt, magyarázta az egyik Lenin-sapkás, hagyták hát békén az öregasszonyt, és visszaültek a tankjaikra. Matilda évtizedeken keresztül bizonygatta a férjének, hogy a Második Ányosoknak tudniuk kellett, ki

lapul a Jancsi bohóc hasában, és a vénasszony úgy fogta fel ezt, hogy a fia megkegyelmezett az apjának, meg, a kurva anyját, ortályozott Első Ányos, annyi bátorsága sem volt, hogy falhoz állítson, csak gajdolta és gajdolta dédnagypapa a liturgiáját, hiába könyörgött neki Matilda, hogy hagyja abba, egyfolytában mondta, egyre csak káromkodott, még azután is, hogy Vénagysád meghalt, és csak Anyeska járt hozzá, nem volt tekintettel a gyerekekre sem. A kislány óvatosan cseppentette szájába a tápszert, hogy félre ne nyeljen a nagy dühtől, aztán addig ringatta a rohamsisakban, míg végül elaludt, de álmában is csak azt duruzsolta, hogy addig meg nem döglik, amíg a ruszki ki nem takarodnak az országból.

Anyeska minden nap járt hozzá, de hiába, mert mire rátalált, Első Ányos már egészen megbüdösödött, a szeme fennakadt, a keze kilógott a rohamsisakból, és Anyeska tudta, hogy akkor most már hamarosan hazatakarodnak a ruszki. Azt nem tudta, hogy ez mit jelent, ruszkit nem látott még soha, csak abban reménykedett, hogy most már minden jobb lesz, legalábbis a dédnagypapjának biztosan, hiszen nem haragszik többé. Azt sem tudta, mit kezdjen a dédpapával, először a kastélyba rohant fel, de az asszonyok nem foglalkoztak vele, az anyja sem, az apja meg ott körözött a falu felett. Visszaoldalgott hát az istállóba, fogta a rohamsisakot Első Ányossal, elment a kert végébe, és szépen elásta, mert azt hallotta, hogy a halottaknak a föld alatt van a helyük. Szép kis dombocskát kerekített Első Ányos sírja fölé, aztán odakucorodott mellé, elővette zsebéből a pléhcsibét, ami az apjái volt valamikor, felhúzta, letette a sírra, és nézte, ahogy körbe-körbe jár, és csipegeti a semmit, amíg le nem áll hasában a lendkerék.